זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה אמר ליה התם הא אהדריה קרא דתני דבי רבי ישמעאל הואיל והלך זה ונעשה כומר לעבודת כוכבים אימא לידחי אבן אחר הנופל תלמוד לומר אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו ואימא גאולה תהיה לו כי היכי דלא ליטמע בין העובדי כוכבים הא לענין פריון נחמיר עליה מדרבי יוסי ברבי חנינא אמר רב נחמן בר יצחק תרי קראי כתיבי כתיב אם עוד רבות בשנים וכתיב ואם מעט נשאר בשנים וכי יש שנים מרובות ויש שנים מועטות אלא נתרבה כספו מכסף מקנתו נתמעט כספו כפי שניו ואימא הכי קאמר היכא דעבד תרי ופש ליה ד' ניתיב ליה ד' מכסף מקנתו עבד ד' ופשו ליה תרתי ניתיב תרתי כפי שניו א"כ נכתוב קרא אם עוד רבות שנים אם מעט נשאר שנים מאי בשנים נתרבה כספו בשנים מכסף מקנתו נתמעט כספו בשנים כפי שניו אמר רב יוסף דרשינהו רב נחמן (בר יצחק) להני קראי כסיני (סימן עבד בית חצאי' בית עבד קרובים) בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים נגאל לחצאין או אינו נגאל לחצאין גאולתו גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה אינו נגאל לחצאין אף האי נמי אינו נגאל לחצאין או דילמא לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן א"ל לאו אמרת התם נמכר כולו ולא חציו ה"נ נגאל כולו ולא חציו אמר אביי אם תימצי לומר נגאל לחצאין משכחת לה לקולא ולחומרא לקולא זבניה במאה יהב ליה חמשין פלגא דדמי ואשבח וקם על מאתן אי אמרת נגאל לחצאין יהיב ליה מאה ונפיק ואי אמרת אין נגאל לחצאין יהיב ליה מאה וחמשין ונפיק והאמרת נתרבה כספו מכסף מקנתו כגון דאוקיר וזל ואוקיר משכחת לה לחומרא זבניה במאתן יהיב מאה פלגי דדמי ואיכסף וקם על מאה אי אמרת נגאל לחצאין יהיב ליה חמשין ונפיק ואי אמרת אין נגאל לחצאין הנך מאה פקדון נינהו גביה יהיב להו ניהליה ונפיק בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת המוכר בית בבתי ערי חומה נגאל לחצאין או אינו נגאל לחצאין גאולתו גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה אינה נגאלת לחצאין אף האי נמי אינו נגאל לחצאין או דילמא היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי א"ל ממדרשו של ר"ש נשמע שלוה וגואל וגואל לחצאין דתניא אם גאל יגאל מלמד שלוה וגואל וגואל לחצאין אמר ר"ש מה טעם לפי שמצינו במוכר שדה אחוזה שיפה כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה חוזרת לבעליה ביובל הורע כחו שאינו לוה וגואל וגואל לחצאין מקדיש שהורע כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה יוצאה לכהנים ביובל יפה כחו שלוה וגואל וגואל לחצאין האי מוכר בית בבתי ערי חומה נמי הואיל והורע כחו שאם מלאה לו שנה תמימה ולא נגאלה נחלט יפה כחו שלוה וגואל וגואל לחצאין איתיביה אם גאל יגאל מלמד שלוה וגואל וגואל לחצאין שיכול והלא דין הוא ומה מוכר שדה אחוזה שיפה כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה חוזרת לבעליה ביובל הורע כחו שאין לוה וגואל וגואל לחצאין מקדיש שהורע כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה יוצאה לכהנים ביובל אינו דין שהורע כחו שאין לוה וגואל וגואל לחצאין מה למוכר שדה אחוזה שכן הורע כחו ליגאל מיד תאמר במקדיש שיפה כחו ליגאל מיד מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שיפה כחו ליגאל מיד ואין לוה וגואל וגואל לחצאין לא קשיא

הא

זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. לחטוב עצים ושאר צרכיה ולא לשם אלהות: **הא אהדריה קרא.** לכל ישראל לרחם עליו: **לידחי אבן אחר הנופל.** אדחה אבן שלא תהא לו גאולה: **רבות בשנים.** משמע שיהא רבוי בשנים וכי אפשר להיותן מרובות על שש או מועטות: **אלא.** ה"ק אם יש רבוי בדמיו שנתרבה בתוך שנים הללו כגון שהשביח מכסף מקנתו חשוב כשעת קנייה להקל: **נתמעט כספו.** בתוך שנים הללו חשוב אותו כפי דמי שניו של עכשיו: **ניתיב ליה.** דמי ארבע שנים ולא איירי קרא לא בהשביח ולא בהכסיף: **לחצאין.** הגיע ידו לדמי חצי גרעונו יתנם וימעט חצי שניו מעליו: **או אין נגאל.** כלל אלא א"כ מצא כדי גאולתו: **שדה אחוזה.** כתיב בה ומצא כדי גאולתו ולא לחצאין והכא כתיב ישיב גאולתו ולא כתיב כדי: **או דילמא לקולא אמרינן.** דגאולת חצאין יש בה להקל ולהחמיר כדלקמיה והיכא דהוי קולא לגביה אמרינן דנגאל והיכא דהוי חומרא אמרינן דאינו נגאל כדאמר קרא גבי השביח והכסיף דאזלינן לקולא: **לאו אמרת.** לעיל (דף יח.) גביכו חמש מאות ושוה אלף לדברי הכל אינו נמכר אלמא ונמכר כולו ולא חציו משמע הכא נמי דכתיב (ויקרא כה) או השיגה ידו ונגאל כולו ולא חציו משמע: **משכחת לה לקולא.** דהויא לה הגאולה קולא גביה לטובתו ומשכחת לה לרעתו: **וזבניה במאה.** קנאו במנה ויהיב ליה האי עבד בתר הכי חמשים בגאולת חציו אי אמרת הויא גאולה כי אייקר תו לא ברשות דמריה אייקר אלא פלגיה ואם בא עכשיו לגמור פדיונו יהיב ליה מאה ונפיק: **ואי אמרת אינו נגאל.** אייקר כוליה ברשות דמריה ויהיב ליה מאה וחמשין: **והא אמרת נתרבה כו'.** דהיכא דנשבח אין מחשבים לו אלא כשעת מקנתו: **דאייקר וזל ואייקר.** שקנהו במאתים והוזל ועמד על מנה וחשיב ליה כפי שניו ונתן לו חמשים ולא הספיק לגמור פדיונו עד שהוקר ועמד על מאתים: ה"ג במסקנא **ואי אמרת אינו נגאל לחצאין הני מאה פקדון נינהו גביה יהיב ליה ניהליה ונפיק.** ול"ג והא אמרת נתמעט כספו כו': **ואי אמרת אינו נגאל לחצאין.** לא קנאן האדון בתורת גאולה ועכשיו שהכסיף הוא עומד כוליה לפדותו והנך זוזי הוו פקדון גביה ויהיב להו ניהליה ונפיק: **המוכר בית בעיר חומה.** שהוא נגאל עד שנה ולא יותר: **נגאל לחצאין.** אם נתן חצי דמיו בתוך שנה מפריק פלגיה או לא: **גאולתו.** ימים תהיה גאולתו: **היכא דגלי.** בכדי גאולתו למימרא דכולה גאולה בעינן גלי: **והיכא.** דלא כתיב בה כדי לא מייתינן ליה: **שלוה.** אם אין לו לוה מאחרים וגואל מה שאין כן מוכר בשדה אחוזה דבעינן והשיגה ידו (ויקרא כה) ומשמע נמי שגואל לחצאין: **ואם גאל יגאל.** במקדיש שדה אחוזה: **לפי שמצינו כו'.** ר"ש דריש טעמא דקרא בכל דוכתא (ב"מ דף קטו.) והכא נמי יהיב טעמא לקרא ואשמעינן דהקפידה תורה לחזור שלא תפקע אחוזה מיורשים לפי שיפה כח מוכר שאין נחלתו נפקעת שהרי חוזרת לו ביובל לפיכך לא חש ליפות כחו ללוות ולגאול לחצאין אבל מקדיש לפי שהורע כחו להפסיד נחלתו ביובל כדכתיב (ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל קדש וגו' ומתחלק לכהנים ייפה הכתוב כחו בתחלת פדיונו ללוות ולגאול לחצאין ומהכא אית לן למיגמר נמי מוכר בית בבתי ערי חומה דלוה וגואל וגואל לחצאין שהרי הורע כחו ליחלט בסוף שנה ולא יצא ביובל: **איתיביה.** דקתני סיפא מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שאין לוה וגואל וכו': **מוכר שדה אחוזה הורע כחו ליגאל מיד.** עד שתהא שתי שנים ביד הלוקח כדכתיב (שם כה) במספר שני תבואות ימכר לך אין מכירה פחותה משתי שנים מעת לעת ואח"כ גואל בגרעון כסף כדכתיב (שם) לפי רוב השנים וחשב את שני ממכרו וגו' כמה שנים הם משלקחה עד היובל שהיה עתיד להחזיר לבעלים עשרים שנה ודמיה עשרים מנה הרי שקניית תבואות כל שנה במנה וכן יגרע לכל שנה שאכלה לפי גאולתו:

הא

גאולתו גאולתו גמר. נראה לר"ת דלאו ג"ש גמורה היא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא דאי ג"ש גמורה היא א"כ מאי קאמר או דלמא לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן הא כיון דהוי ג"ש בין לקולא בין לחומרא אית לן למילף דאין ג"ש למחצה וכן משמע לקמיה גבי בתי ערי חומה קאמר היכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי ואי ג"ש היא אפילו היכא דלא גלי גלי נמי: **איתיביה.** פי' מסיפא דקתני מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שאינו לוה וגואל וגואל לחצאין ואם תאמר מאי פריך לרבי שמעון דילמא הך ברייתא אתיא כוותיה דרבי שמעון והא דקאמר לעיל גבי בתי ערי חומה שלוה וגואל וגואל לחצאין היינו בתר דרבי לן קרא במקדיש אם גאל יגאל אבל

הך

עין משפט נר מצוה

רג א מיי׳ פ"א מהל׳ שמיטה ויובל הל׳ יח:
רד ב מיי׳ פ"ב מהל׳ עבדים הלכה ז:
רה ג מיי׳ שם הלכה י:
רו ד מיי׳ פ"ה מהל׳ ערכין הלכה ג סמג עשין קנד:
רז ה מיי׳ פי"א מהל׳ שמיטה הלכה טו:
רח ו מיי׳ שם הלכה יז:
רט ז מיי׳ פ"ד מהלכות ערכין הלכה ט [יט]:
רי ח מיי׳ פי"ב מהל׳ שמיטה הלכה ד:

◆

מוסף רש"י

זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. שהיה נעשה משרת לעבודת כוכבים לחטוב עצים ולשאוב מים (ערכין ל: וכ"ה בב"ק קיג: וב"מ עא.). להיות לה שמש ולא לאלהות (ויקרא כה מז). **אמר ליה.** אביי להוא מרבנן. **התם הא אהדריה קרא.** שיהו מרחמין עליו (ערכין שם). **לידחי אבן.** כלומר שלא יגאל לעולם (שם). **נחמיר עליה.** שאם נמכר במנה והשביח יחשב במאתים, או אם נמכר במאתים והכסיף יחשב במאתים דכתיב מכסף מקנתו (שם). **וכי יש שנים מרובות.** שתהא שנה יתירה מחבירתה, דקאמר קרא אם עוד רבות בשנים, או שנה פחותה מחברתה (שם). **אלא נתרבה כספו.** הכי קאמר קרא אם יש ריבוי בכספו בשנים שהוא עומד כאן, כלומר מה שהשביחו ישיב גאולתו מכסף מקנתו, דאין מחשב אלא כמה שנמכר, ואם מעט נשארו דמיו בשנים שהוא עומד כאן, כגון שהכסיף, כפי שניו ישיב את גאולתו (שם). **ואימא הכי קאמר.** קרא, היכא דפלח ליה תרתי שני ופשו ארבעי עד יובל ליתיב ליה כמה שמגיע לארבע שנים מכסף מקנתו לפי חשבון שקנאו (שם). **כפי שניו.** לפי שנים שהיה עדיין חייב לעובדו ולאו בהכסיף והשביח משתעי קרא (שם). **בבתי ערי חומה.** בית בתוך עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון (ויקרא כה כט). **מלמד שלוה.** מאחר, וגואל. ואם ירצה יגאל לחצאין (שם).

מסורת הש"ס

א) ערכין ל: [ע"ש סוגיא זו בלחם משנה], ב) [לגירס׳ רש"ל לקמן בסמוך דמוחק בר יצחק א"כ גם הכא מוכרח למחוק], ג) [בכת"י נוסף: רחמנא], ד) רש"ל מ"ז, ה) [ערכין ל ע"א], ו) [לעיל יח.], ז) [בכת"י נוסף: ליה], ח) ערכין ל:, ט) [עי׳ תוס׳ חולין כב ע"א ד"ה שיכול], י) [בכת"י נוסף: שלוה יכול], כ) [ויקרא כה, כו], ל) [ערכין ל ע"ב], מ) [ויקרא כה, נא], נ) [בדפו"ר: ברשותיה, וכן בסמוך], ס) [בדפו"ר: כשהכסיף], ע) [שם, ל], פ) [שם, כט], צ) [ערכין ל ע"ב], ק) [בדפו"ר: ומשמע. וכצ"ל (רש"ש)], ר) [בדפו"ר: לחזור שלא תפקע אחוזה מיורשיה ולפי שיפה וכו׳], ש) [ערכין כט ע"ב], ת) [כריתות כב ע"ב], א) [וצ"ל דקאמר], ב) [בדפו"ר: לר"ש. וצ"ל לרב ששת].

◆

תורה אור השלם

1. אַחֲרֵי נִמְכַּר גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לּוֹ אֶחָד מֵאֶחָיו יִגְאָלֶנּוּ: ויקרא כה מח
2. אִם עוֹד רַבּוֹת בַּשָּׁנִים לְפִיהֶן יָשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ: ויקרא כה נא
3. וְאִם מְעַט נִשְׁאַר בַּשָּׁנִים עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְחִשַּׁב לוֹ כְּפִי שָׁנָיו יָשִׁיב אֶת גְּאֻלָּתוֹ: ויקרא כה נב
4. וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לּוֹ גֹּאֵל וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ: ויקרא כה כו
5. וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: ויקרא כז יט

◆

גליון הש"ס

גמ׳ מלמד שלוה וגואל וגואל לחצאין. עיין ב"ק דף קט ע"א תד"ה ולמאי וערכין דף לא ע"א תד"ה תני חדא:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מוכר וכו׳ שאכלה לפני גאולתו:

◆

מוסף תוספות

א. דעבדינן האי גאולתו כי האי. תוס׳ הרא"ש.